

LIBRIS

We know
books

BERNARD LECOMTE

**SECRETELE
KREMLINULUI
1917-2017**

Traducere
RODICA-LUCREȚIA CHIRIACESCU

EDITURA ORIZONTURI

Introducere	5
De la Rasputin la Putin.....	5
1. Rasputin trebuie omorât!	9
Diabolicul mujic a aruncat Rusia în revoluție?.....	9
Întoarcerea „nebunilor întru Hristos“.....	10
Un țar fără autoritate.....	12
Insolențele „fratelui Grigori“.....	13
Țăranul, „sufletul“ Rusiei.....	15
Asasinarea lui Stolîpin.....	17
Rusia în război.....	20
Triumful „forțelor obscure“.....	22
O crimă fantastică.....	24
Blestemul mujicului.....	27
2. Cucerirea Palatului de Iarnă	29
Revoluția din Octombrie n-a fost decât o simplă lovitură de stat josnică?.....	29
Pacea, pământul, puterea.....	30
Când există două puteri, una este în plus.....	32
„Există unul!“.....	34
O scânteie numită Kornilov.....	37
Zece voturi contra două.....	40
Revoluția a triumfat!.....	42
„Dar ce fac ăștia?“.....	44
3. Crima din casa Ipatiev	48
Familia lui Nicolae al II-lea a fost într-adevăr asasinată la Ekaterinburg?.....	48
Șaisprezece luni de neliniște.....	48
Un carnaj înspăimântător.....	52
Începutul misterelor.....	54

Zvonuri, uzurpatori, fabulatori.....	58
Adevărată sau falsă Anastasia?.....	59
De la jefuitorii mormântului la ADN.....	62
Funeralii solemne.....	64
De la o situație la alta.....	66
4. Troțki, acest câine turbat...	70
Cum și-a eliminat Stalin cei mai periculoși rivali.....	70
Răzbunarea lui Stalin.....	71
Opoziția este distrusă.....	74
Din nou în exil.....	76
Lupta se transformă în coșmar.....	78
Sub soarele Mexicului.....	81
Menghina se strânge.....	83
Ultima urmărire.....	85
Și ce trebuia să se întâmple.....	87
5. Hitler–Stalin: incredibila alianță	90
De ce șeful comunismului mondial a ales să pactizeze cu diavolul.....	90
Cei mai mari dușmani din lume.....	92
Acțiunea în forță împotriva Cehoslovaciei.....	94
Când fiecare se teme de fiecare.....	96
Spre un pact anglo-franco-rus?.....	98
Un vizionar la Figaro.....	100
Minciuni, calcule și gânduri ascunse.....	102
O încetineală cu totul britanică.....	104
Când istoria se grăbește.....	106
Mistere, secrete și polemici.....	108
6. Katyn, minciuna secolului	110
Cum și-a negat Stalin până la sfârșit una dintre cele mai mari crime.....	110
O națiune lovită în inimă.....	111

O descoperire macabră	113
Trei comisii de anchetă	115
NKVD reia totul de la zero	118
Dublu sau nimic la Nürnberg	120
Un tabu de o jumătate de secol	124
Gorbaciov și „petele albe“ ale istoriei.....	125
7. De Gaulle la Kremlin.....	129
Cum l-a primit Stalin la Moscova pe șeful Franței libere.....	129
Relații foarte vechi	130
Digresiunea Molotov–Ribbentrop.....	132
Speranța vine din Est.....	133
O recunoaștere la limită	135
Escadrila Normandia–Niemen	137
Să-i ia naiba pe englezi!	140
Reticențele Cominternului	142
Când Stalin îl menajează pe Roosevelt.....	144
O săptămână extenuantă.....	146
O „frumoasă și convenabilă alianță“	149
8. Trist sfârșit pentru un tiran.....	152
Iosif Stalin a murit într-adevăr din cauza unei hemoragii cerebrale?	152
Panică la ambasadă	153
La tribuna mausoleului.....	156
O cină stropită cu vin din belșug.....	159
O hidoasă agonie	161
Un popor în lacrimi	164
Zvonuri, secrete și comploturi	166
Sfârșitul lui Beria	167
9. Un transfug numit Kravcenko.....	171
Cum un simplu inginer a distrus imaginea URSS în lume.....	171

Tatăl meu, acest erou	172
URSS văzută din interior	174
De la gulag la pactul germano-sovietic	176
Un succes de librărie	179
„Procesul secolului“	181
De o parte și de alta a „cortinei de fier“	183
Procesul URSS	186
10. A doua moarte a lui Stalin	189
Cum a declanșat „Raportul secret“ al lui Hrușciov destalinizarea.....	189
Un congres, pentru ce?.....	190
1952: se profilează succesiunea	191
Înainte spre cel de-al XX-lea Congres!.....	193
Să se vorbească sau nu despre asta?.....	196
Un dictator crud și incompetent	198
Timpul scurgerilor de informații	201
Raportul „atribuit lui Hrușciov“.....	203
11. Prăbușirea Domnului H	206
Cum a fost debarcat jovialul Nikita Hrușciov în octombrie 1964	206
„Vechea gardă“ eliminată	207
„Aventurismul“ Domnului H	210
„Pământurile virgine“: de la succes la dezastru	212
„Destalinizarea“, urmare și sfârșit	213
Vrând prea mult să reformeze Partidul... ..	215
Mici trădări între tovarăși.....	217
Trei oameni pentru un complot.....	218
Sub soarele Pițundeii.....	220
Un simplu incident.....	223
„Nomenklatura“ se instalează	225

12. Cine era adevăratul Iuri Andropov?	227
Cine se ascundea în spatele fostului șef al KGB care-i va succeda lui Brejnev?	227
Fiul unui muncitor feroviar	228
Începuturile în Republica Carelo-Finică	230
Insurecția de la Budapesta	231
Bun dansator, cultivat și ... mincinos	233
„Jocurile“ secrete ale Comitetului Central	235
O numire-surpriză	237
Cincisprezece ani în „organe“	238
Nici monden, nici băutor, nici profitor	241
Sucesiunea lui Suslov	242
Secerat în plin zbor	245
13. „Farewell nu mai răspunde“	247
Cum a penetrat spionajul francez, între 1981 și 1982, secretele KGB	247
Minunata epocă a filajelor	248
Nostalgie, nostalgie!	250
Un ciudat apel de ajutor	252
Să-i liniștești pe americani	256
Un sordid fapt divers	258
O tăcere îngrijorătoare	260
Un scandal formidabil	262
Lista secretă	264
Adevăratul sfârșit al lui Farewell	265
14. Puciul final	268
Cum o mână de conservatori au grăbit sfârșitul URSS	268
„Duceți-vă dracului!“	269
În dacea lui Boris Elțin	273
În acest timp, la Kremlin	277
Elțin sus pe tanc	279

Un grup de mediocri	281
Asaltul Casei Albe?	283
Marți 20 august: debandada	284
Planul ultimei șanse	286

15. Uimitoarea greșală a lui Mitterrand	288
Cum s-a înșelat președintele francez în privința sfârșitului URSS	288
Omagiu pentru Lenin	291
Eurorachetele sunt în Est	294
Ceva nou în Est?	295
În confruntarea cu tinerii	299
Și lupta de clasă?	300
Căderea zidului: nimic nu se schimbă!	302
Fantomele trecutului	304

16. Dar de unde a apărut Vladimir Putin?	309
Cum președintele rus a fost ultima carte nesperată pe care a jucat-o Boris Elțin	309
Descendentul unei povești incredibile	311
Salvat de judo	313
Există informații și informații	315
Cinci ani la Dresda	317
Sfârșitul iluziilor	318
Rusia reînviată	320
Portretul lui Petru cel Mare	322
Sfârșitul tulburător al lui Elțin	324
Un om providențial	327

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**LECOMTE, BERNARD****Secretele Kremlinului** / Bernard Lecomte ; trad.:

Chiriacescu Lucreția-Rodica, - București : Orizonturi, 2021

ISBN 978-973-736-455-5

I. Chiriacescu, Lucreția-Rodica (trad.)

94

008

Redactare: **MARIUS-RĂZVAN VENTURA**Corectură: **DUȘA UDREA-BOBOREL, EMILIA LEANCĂ**Copertă: **TATIANA DANIELA POPESCU****LES SECRETS DU KREMLIN**

Copyright © as stated in the original French language edition

Toate drepturile acestei ediții aparțin **Editurii ORIZONTURI****Editura ORIZONTURI – București**

Bdul Libertății nr. 4, bl. 117, et. 7, ap. 20

telefon: 021.3177679, 0744531333

e-mail: orizonturi@editura-orizonturi.rowww.editura-orizonturi.ro**Introducere***De la Rasputin la Putin*„Rusia este un rebus înconjurat de
mister în mijlocul unei enigme.“

Churchill

Acum exact 100 de ani, în 1917, a avut loc unul dintre cele mai importante evenimente ale timpurilor moderne: Revoluția din Octombrie. Cucerirea Palatului de Iarnă de către bolșevici, la Petrograd, a dat tonul unui secol de furie, de violență, de suferințe, de curaj, de nebunie, de strigăte, de minciuni și de lacrimi. Continuăm să ne întrebăm cum a reușit o mână de „revoluționari profesioniști“ – expresia îi aparține lui Lenin – să cucerească în câteva ore un imperiu aflat încă sub șocul abdicării țarului și destabilizat din cauza unui război ce nu se mai sfârșea.

La fel ca nazismul și fascismul, comunismul s-a născut pe ruinele încă fumegânde ale primului conflict mondial, dar el a durat cu mult mai mult, făcând, realmente, înconjurul pământului. Fiind fondat pe o doctrină, marxismul, și pe un model, Revoluția franceză, el a fost mai eficient decât ideologiile ce se bazau pe rasă sau pe națiune... Dar, mai ales, pentru că era purtătorul unei speranțe fără limite: speranța unei vieți mai bune pe acest pământ, speranța unei victorii a „exploataților“ asupra „exploataților“, speranța unui viitor luminos, în care fiecare ar trăi potrivit necesităților și posibilităților sale...

Această speranță nebună s-a născut în 1917, în nordul Rusiei. În anul acela, după Dardanele și Chemin des

Dames¹, în fața descurajării generale de care fuseseră cuprinși europenii, acesta era răspunsul dat de uralele entuziaste ale „proletarilor“, care răsturnaseră o dictatură imperială cu totul nedreaptă și erau hotărâți să construiască o lume fără clase sociale. Ce importanță are dacă lumina care cuprindea Orientul a fost un miraj sau o vâlvătaie: exista ceva nou în Est! Va fi nevoie de ani și chiar de decenii pentru ca adevărul să iasă la suprafață, nu fără dificultăți, din știrile trunchiate și părtinitoare venite din patria comunismului, pe care unul dintre foștii mesageri, Anton Ciliga, o botezase odinioară „patria mării minciuni“.

De fapt, de la Rasputin până la Putin, istoria Rusiei sovietice este, în primul rând, o succesiune de minciuni, de mistere, de trucaje, de cenzuri, de mărturii, de dezvăluiri și de secrete. De aici își fac apariția personaje mai mult sau mai puțin romantice, mai mult sau mai puțin romanești, mai mult sau mai puțin înspăimântătoare, în privința cărora istoricii n-au terminat să cerceteze, să se contrazică, să discearnă adevărul de fals.

Din acest punct de vedere, istoria URSS nu este comparabilă cu trecutul Angliei, al Italiei sau al Spaniei. Dincolo de zidurile de cărămidă roșie, Kremlinul mai păstrează – și va păstra încă multă vreme – episoade ascunse, puțin cunoscute sau total deformatate, spre marele beneficiu al cercetătorilor, istoricilor, diplomaților, ziariștilor și cititorilor pasionați de istoria contemporană: cum au murit Rasputin, Nicolae al II-lea, Troțki și chiar Stalin? Cum au fost posibile masacrul de la Katyn, pactul germano-sovietic,

¹ Chemin de Dames (Drumul Doamnelor), denumit astfel pentru că pe el circulau cele două fiice ale lui Ludovic al XV-lea, Adelaïde și Victoire, cărora li se spunea Doamnele Franței. Importanța sa strategică l-a transformat în câmpul de luptă a trei marii bătălii din timpul Primului Război Mondial. (N. trad.)

puciul contra lui Gorbaciov? Cum au țâșnit din anonimul transfugul Kravcenko, Iuri Andropov și însuși Vladimir Putin?

Evident, această carte nu are ambiția să facă lumină în privința tuturor crimelor, a comploturilor și a jocurilor murdare care au jalonat istoria comunismului sovietic, de la prăbușirea țarismului până în zilele noastre. Ea are scopul de a retrasa cât mai atent, potrivit cercetării, adevărul istoric, episoadele cele mai emblematice ale acestei incredibile saga politice, ideologice, sociale și culturale, care, privită de aproape, nu s-a terminat complet.

Autorul nu s-a lansat în această întreprindere fără câteva argumente solide. Ziarist specializat în URSS și în țările din Est¹, el a prezentat, de la fața locului, sfârșitul comunismului european, căderea zidului Berlinului, relațiile franco-sovietice și prăbușirea imperiului marxist-leninist. Bun cunoscător al culoarelor Kremlinului, el a păstrat din acea perioadă tumultuoasă, în afară de practicarea limbii ruse, o bună cunoaștere a istoriei sovietice, o amplă documentare personală și câțiva prețioși informatori, de la Moscova și din mediile diplomatice.

Actualitatea oferă acestei imersiuni în istoria URSS o vibrantă profunzime. Prin multiple aspecte, Rusia lui Vladimir Putin rămâne marcată de trecutul ei sovietic, brutal și grandios în același timp, resimțind chiar o reală nostalgie pentru puterea pierdută și pentru respectul pe care, mult timp, vrând nevrând, i l-a arătat restul lumii. Cum se explică faptul că în această imensă țară, atât de neînțeleasă pentru gândirea occidentală, există atâția partizani ai întoarcerii stalinismului?

¹ Pentru cotidianul *La Croix* din 1977 până în 1984, apoi pentru magazinul *l'Express*, din 1985 până în 1993. (N. a.)

Simbolul acestui grandios trecut, dominând Moscova, este impresionanta fortăreață¹ cu ziduri de necucerit, cu palate misterioase, biserici magnifice și turnuri crenelate, dintre care cel mai maiestuos dă înspre Piața Roșie. Kremlinul. Un teatru de umbre în care cele ale lui Lenin, Troțki, Stalin și ale altor personaje mai puțin cunoscute, dar tot atât de temute dau târcoale. Un loc al puterii care nu și-a dezvăluit încă, departe de asta, toate secretele.

¹ În limba rusă, „kreml“ înseamnă „fortăreață“. (N. a.)

Rasputin trebuie omorât!

Diabolicul mujic a aruncat Rusia în revoluție?

„Fără Rasputin nu ar fi existat Lenin.“

Aleksandr Kerenski

Numele lui exact este Grigori Iefimovici Rasputin. S-a născut într-un sătuc din Ural, numit Pokrovskoie, din regiunea Tobolsk, pe 10 ianuarie 1869 – de ziua Sfântului Gheorghe, de unde prenumele său. Așa a fost botezat de tatăl său, Efim, și de mama sa, Anna, în biserica din târg, cu hramul Sfintei Fecioare. Nou-născutul era un dar al Cerului? Această pereche de țărani avusese deja mai mulți copii, toți morți la vârste fragede. Grigori întruchipa speranța familiei, analfabetă, dar foarte credincioasă, așa cum existaseră atâtea în Rusia țaristă.

Grigori nu a fost un băiețel-model. Mai curând firav, dar bătăuș la școală, a fost interesat, după cum se spune, foarte curând de fetele din sat. Numele său de familie părea predestinat: în rusă, „rasputa” înseamnă „individ imoral, netrebnic“. Băiatul avea deja o privire intensă, aproape hipnotică, ceea ce-l făcea să fie un personaj ciudat. Ca adolescent, încă de timpuriu alcoolic, fără să fie de ajutor în gospodărie, se bătea câteodată chiar cu tatăl său și fura banii necesari pentru comportarea sa desfrânată!

S-a întâmplat, oare, după căsătoria lui, la moartea primului copil, sau după ce a scăpat dintr-o încăierare, în urma căreia ar fi trebuit să fie deportat în Siberia Orientală? La 28

de ani, Grigori descoperă credința. Potrivit principalului său biograf, Edvard Radzinski, el încetează să mai bea și să mai fumeze, ajunge să-i frecventeze pe călugării aflați în trecere și începe o viață de pelerin călător, vizitând toate mănăstirile din regiune. El devine un strannik, un pelerin itinerant, așa cum se întâlneau pe drumurile ce străbăteau Rusia până în adâncurile ei, parcurgând sute de kilometri în lungul fluviilor și prin păduri, hrănit și adăpostit de cei care voiau să-i ofere o farfurie de cașă¹ sau o saltea cu paie pentru noapte.

Întoarcerea „nebulilor întru Hristos“

De la mijlocul secolului al XIX-lea, Rusia cunoaște o reînnoire a practicilor religioase de odinioară. Din Ucraina până în Siberia, se întâlnesc din ce în ce mai mulți pelerini singuratici, care au părăsit totul pentru a se ruga și a predica pe drumuri, în vreun schit izolat sau în simple colibe din adâncul pădurilor. Unii sunt sfinți, alții săraci cu duhul, alții escroci. Unii sunt numiți iurodivi, adică „nebuni întru Hristos“². Adeseori, nu pot fi controlați și sunt priviți cu suspiciune de preoții Bisericii oficiale. Cei mai în vârstă sunt numiți starski („bătrâni“), atunci când au discipoli, fie în cadrul unei relații individuale cu un fiu spiritual, fie când atrag pelerini veniți de departe ca să-i consulte – asemenea starețului Zosima, pe care Dostoievski l-a descris în *Frații Karamazov*, un personaj inspirat după un călugăr întru totul

¹ Cașă – mâncare asemănătoare cu pilaful, făcută din arpacaș sau din mei. (N. trad.)

² Nebun întru Hristos – ascet ortodox, caracterizat printr-un comportament radical; el simulează uneori nebunia, pentru a rezista tentațiilor lumești sau pentru a putea emite profeții și a critica dintr-o perspectivă morală. (N. trad.)

real, moș Ambrozie, mort la mănăstirea din Optino, la sud de Moscova, în 1891.

Grigori Rasputin a evoluat în acest context religios cu fundamente teologice uneori fanteziste, în care anumiți iluminați au însuflețit grupuri ciudate, al căror fanaticism a fost demascat: hlîsti („flagelatorii“) și skoptși („castrații“), grupați în secte mai mult sau mai puțin clandestine, erau cunoscuți pentru confuzia pe care o întrețineau între o religiozitate exacerbată și acte de depravare satanice, câteodată foarte violente. Nu există niciun dubiu că, în călătoriile sale, pelerinul Rasputin s-a întâlnit cu indivizi de acest soi, care combinau creștinismul, păgânismul și șamanismul.

În 1903, cel căruia i se spune „fratele Grigori“ – chiar dacă nu este călugăr – face o călătorie la Sankt-Petersburg și i se înfățișează episcopului, având o scrisoare de recomandare semnată de un episcop din Kazan. El pretinde că strânge fonduri pentru a construi o biserică în satul său, Pokrovskoie. Se apropie astfel de episcopul Serghei, rectorul Academiei de Teologie, și de prietenul acestuia, episcopul Teofan din Poltava. Grigori are înfățișarea unui țăran, dar impresionează prin afirmațiile sale nu prea conformiste, simțul psihologiei și diferite profeții – el anunță chiar înfrângerea marinei țariste de către japonezi, din 1905.

Într-o zi, părintele Teofan îl introduce pe Grigori la soția marelui duce Petru, vărul țarului Nicolae al II-lea. Această prințesă din Muntenegru, cu prenumele Milica, este cucerită de farmecul diabolic al țăranului siberian, care începe să-i viziteze palatul cu asiduitate. Or, Milica este o prietenă apropiată a țarinei Alexandra Feodorovna, născută Alix de Hesse-Darmstadt, o nemțoaică mai curând ursuză și o credincioasă înfocată, care, la rândul ei, se atașează de acest ciudat om al lui Dumnezeu cu chip de ascet și cu ochi incredibil de pătrunzători.

Nicolae al II-lea este foarte îndrăgostit de soția lui. Și el este foarte credincios la rândul său. Dar acest bărbat timid și taciturn nu are nicio autoritate, nu înțelege nimic din politică și detestă puterea. El a fost martor la asasinarea brutală a bunicului său, liberalul Alexandru al II-lea, în 1881, și al severității cu care propriul său tată, Alexandru al III-lea, a tratat diferitele mișcări ruse de opoziție înainte de a muri, în 1894. Nicolai Alexandrovici avea atunci 24 de ani. Fără experiență, fără o pregătire, fără caracter, moștenitorul Romanovilor nu era făcut să guverneze un imperiu, mai ales în timpul unei perioade de puternice contestări interne. Era absorbit mereu de soția lui, de familia lui și de credință – oarecum la fel ca Ludovic al XVI-lea al Franței –, mai mult decât de treburile statului.

La răscrucea secolului, Nicolae și soția sa sunt îngrijați. Au deja trei fiice, ceea ce nu asigură succesiunea dinastică. Ei îi ascultă pe toți profeții, prezicătorii și pe alți șarlatani, care le propun să intervină prin rugăciuni la Cel de Sus pentru ca acesta să le dea, în sfârșit, un fiu. Au rămas în istorie mai multe personaje ciudate, care au reușit astfel să se introducă în anturajul cuplului imperial: un fals călugăr, probabil sărac cu duhul, vag vizionar, numit Mitea, o femeie taumaturg descultă, pe jumătate ghicitoare, pe jumătate nebună, pe nume Matriona; un șarlatan lionez numit Nizier Anthelme Vachot-Philippe, pe jumătate ocul-tist, pe jumătate vindecător, care a prezis că țarina va avea un băiat... și care, atunci când ea are a patra fată, îi explică doct că Dumnezeu a vrut s-o pedepsească pentru lipsa ei de credință! De fiecare dată, țarina nu cere decât ca pretinsul „trimis al Domnului“ să fie crezut, iar împăratul, plin de iubire, îi respectă alegerea; familia este divizată în ceea ce

privește acest subiect, și poliția secretă îl alungă în cele din urmă pe intrus.

Când, la rândul său, diabolicul „Maestru Philippe“ este rugat discret să se întoarcă în Franța, Nicolae și Alexandra se simt orfani, cel puțin pe plan spiritual. În iulie 1903, ei oficiază personal canonizarea unuia dintre cei mai mari starski ai secolului precedent, Serafin din Sarov, a cărui experiență de ascet – a fost și sihastru, fără să vorbească, trăind pe stâlp și în reclusiune – dovedește o spiritualitate tipic rusească. În Rusia, până în zilele noastre, mulți călugări ortodocși se referă la acest mare sfânt, dispărut în 1833.

Între 1904 și 1905, necazurile copleșesc cuplul imperial. În sfârșit, Alexandra aduce pe lume un băiat, Alexis, dar medicii o anunță în curând pe mamă groaznică veste: copilul este hemofil. Pe plan militar, spre surpriza lumii întregi, Japonia umilește prestigioasa flotă rusă; este pentru prima oară când o mare armată europeană este învinsă de asiatici! În ianuarie 1905, o manifestație a muncitorilor, reprimată în sânge la Sankt-Petersburg, îl transformă pe Nicolae al II-lea în „dușmanul poporului“; răscoale și greve îl forțează pe țar să publice, în octombrie, un manifest care limitează puterea lui absolută.

Insolențele „fratelui Grigori“

Chiar în această perioadă – pe 1 noiembrie 1905 –, prințesa Milica îl prezintă pe „fratele Grigori“ prietenilor ei, Nicolae al II-lea și Alexandra Feodorovna, în reședința lor imperială din Peterhof. Cu ocazia acestei întâlniri, va po-vesti mai târziu episcopul Teofan, martor al scenei, tulburătorul „om al lui Dumnezeu“, venit din Tobolsk, provoacă o „impresie foarte puternică“ asupra împărătesei. Rasputin e